

Jacek Dworzecki

Współczesne modele szkolenia policyjnego w RP jako element zapobiegania dysfunkcjom w pełnieniu służby

Zeszyt Naukowy 6, 287-310

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Współczesne modele szkolenia policyjnego w RP jako element zapobiegania dysfunkcjom w pełnieniu służby

Contemporary models of the Police training in the Republic of Poland as an element of prevention against dysfunctions when being on duty

Abstract: Administration and public security officer's vocational training course is an element that was changing in the Republic of Poland many times since the creation of the Police unit in 1990. This article attempts to present forms of the current teaching forms carried out in schools and training centers of the Police. There are discussed the legal basis, supervision and the process of course of Policemen's vocational training. This training can be divided into 4 phases: basic training (obligatory), the forms of professional training, officers' studies and officers' training (for graduates). There are presented the required exams, forms of credit and qualifications obtained during basic training. This training is the only one that all of the police officers have to pass, when starting their professional career. Its goal is to equip the officer with practical skills and technical knowledge that allows to perform basic tasks in the public service. In terms of the professional training the article shows forms of credit, and specialist courses program. To apply for officers studies, a policeman has to obtain superior's referral. This article also discusses the rules of recruitment process and the conditions of the officers' exam. The final form of policemen's professional training is officers' training for graduates. There are described the conditions of recruitment and the knowledge needed to pass the qualifying examination. This article also includes (in outline) the results of the inspection carried out in the Republic of Poland teaching units by the Supreme Chamber of Control.

Key words: Police, security, training, vocational development, dysfunction

Abstrakt: Przebieg szkolenia zawodowego funkcjonariuszy administracji porządku i bezpieczeństwa publicznego jest elementem, który wielokrotnie ulegał w Rzeczypospolitej Polskiej zmianom od czasu powołania w 1990 r. formacji policyjnej. Niniejszy artykuł stanowi próbę przedstawienia form dydaktycznych aktualnie realizowanych w szkołach i ośrodkach szkolenia Policji. Omówione zostały podstawy prawne, nadzór oraz przebieg szkolenia zawodowego policjantów. Szkolenie to można podzielić na 4 etapy: szkolenie podstawowe (obowiązkowe), formy doskonalenia zawodowego, studia oficerskie oraz szkolenia oficerskie (dla absolwentów szkół wyższych). Przedstawione zostały wymagane egzaminy, formy zaliczenia i uprawnienia uzyskane w trakcie szkolenia podstawowego. Szkolenie to, jest jedynym, które przechodzą wszyscy policjanci rozpoczynający karierę zawodową, a jego celem jest wyposażenie funkcjonariusza w umiejętności praktyczne oraz wiedzę fachową pozwalającą na wykonywanie podstawowych zadań na służbie. W kwestii doskonalenia zawodowego zaprezentowane zostały formy zaliczenia oraz program kursów specjalistycznych. Na studia oficerskie policjant może aplikować dopiero po uzyskaniu skierowania, na wniosek złożonego. Niniejszy artykuł omawia zasady rekrutacji na powyższe studia oraz warunki zaliczenia egzaminu oficerskiego. Ostatnią formą szkolenia zawodowego policjantów są szkolenia oficerskie dla absolwentów szkół wyższych. Omówione zostały warunki rekrutacji oraz zakres wiedzy niezbędny do zdania egzaminu kwalifikacyjnego. W niniejszym artykule zaprezentowano również (w zarysie) wyniki działań kontrolnych zrealizowanych przez Najwyższą Izbę Kontroli w jednostkach dydaktycznych polskiej Policji.

Słowa kluczowe: Policja, bezpieczeństwo, szkolenie, doskonalenie zawodowe, dysfunkcje

Wstęp

Policja, która jest państwową formacją mundurową, pełni rolę fundamentu w zakresie realizacji zadań w obszarze bezpieczeństwa wewnętrznego

nego. Bezpieczeństwo (w szczególności publiczne) jest wysoce pożądanym stanem, a zarazem istotną wartością. Stanowi ono domenę państwa, jako suwerennej organizacji społeczeństwa, zgodnie z art. 5 Konstytucji RP¹.

Elementem, który decyduje o skuteczności, profesjonalizmie i etyczności grup dyspozycyjnych funkcjonariuszy administracji porządkiem i bezpieczeństwem publicznym, jest prawidłowe szkolenie zawodowe. Należy podkreślić, iż jest to także niezwykle istotny czynnik zapobiegający wystąpieniu dysfunkcji w aparacie policyjnym. Temu właśnie służyć ma wielostopniowy model szkolenia funkcjonariuszy MSWiA.

Przebieg szkolenia zawodowego policjantów jest elementem, który wielokrotnie ulegał ewolucji od czasu powołania w 1990 r. formacji policyjnej. Mimo tworzenia różnorodnych modeli i schematów szkoleniowych, na początku drogi zawodowej policjanta zawsze znajdowało się szkolenie określane, jako „podstawowe”. Szkolenie to, jest jedynym, które przechodzą wszyscy policjanci rozpoczynający karierę zawodową, a jego celem jest wyposażenie funkcjonariusza w umiejętności praktyczne oraz wiedzę fachową pozwalającą na wykonywanie podstawowych zadań w służbie.

W kolejnych latach służby funkcjonariusz ma możliwość uczestniczenia w kursach doskonalenia zawodowego, podnoszących wiedzę i umiejętności na zajmowanym stanowisku służbowym. Dotyczy to również szkoleń, w wyniku których funkcjonariusz ma możliwość zmiany zajmowanego stanowiska w poszczególnych pionach Policji, np. zmiana służby prewencyjnej na kryminalną. Policjant w służbie stałej ma również możliwość odbycia studiów wyższych, bądź odbycia kursu dla absolwentów szkół wyższych, a następnie złożenia egzaminu oficerskiego i mianowania na I stopień oficerski.

Najwyższa Izba Kontroli (dalej: NIK) po przeprowadzonej kontroli organizacji i realizacji procesu szkolenia i doskonalenia zawodowego w Policji (kontrolą objęto okres od lipca 2003 r. do czerwca 2005 r.) nega-

¹ J. Piwowarski, *Bezpieczeństwo jako pożądaný stan oraz jako wartość*, [w:] *Bezpieczeństwo jako wartość*, Materiały z II Konferencji Naukowej *Bezpieczeństwo jako wartość* z 18 kwietnia 2008 r., Wydawnictwo WSBPI „Apeiron” w Krakowie, Kraków 2010, ISBN 978-83-930321-1-2, s. 56-60.

tywnie oceniła działania Komendanta Głównego Policji, „który wprowadzając istotne, a przy tym niecelowe zmiany, destabilizował ustalony system szkolenia zawodowego policjantów”². Dotyczyło to również zajęć doskonalenia zawodowego w jednostkach terenowych Policji, w szczególności niskiej frekwencji policjantów w zajęciach podnoszących sprawność fizyczną i umiejętności strzeleckie. Negatywnie oceniono również brak nadzoru i kontroli realizacji szkolenia i doskonalenia zawodowego ze strony komendanta głównego Policji, w tym także brak systemu badania efektywności szkolenia i doskonalenia zawodowego³.

Kontrolerzy NIK jednocześnie stwierdzili, że szkoły Policji posiadają dobrą bazę szkoleniową i dobre warunki zakwaterowania słuchaczy. W ocenie NIK szkoły posiadają jednak zbyt mało miejsc w stosunku do potrzeb szkoleniowych. Pozytywnie została oceniona kadra naukowo-dydaktyczna szkół Policji, którą charakteryzował wysoki poziom wykształcenia i doświadczenia zawodowego. Jednakże kadra policyjna szkół odbyła, w ocenie NIK, zbyt małą ilość praktyk w komendach i komisariatach Policji, co nie stwarzało możliwości aktualizowania wiedzy w zakresie bieżących zagrożeń stanu bezpieczeństwa, form przestępczości i metod ich zwalczania⁴.

² Kontrolę przeprowadził Departament Obrony Narodowej i Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz wszystkie (z wyjątkiem opolskiej) delegatury NIK. Kontrolą objęto wszystkie jednostki Policji organizujące i realizujące przedsięwzięcia w zakresie szkolenia i doskonalenia zawodowego policjantów, tj.: Komendę Główną Policji, wszystkie komendy wojewódzkie Policji i Komendę Stołeczną Policji (17 jednostek) oraz wszystkie 5 szkół Policji. Ponadto o informacje dotyczące przedmiotu kontroli, w trybie art. 29 pkt. 2f ustawy z dnia 22 stycznia 2010 r. o NIK (Dz. U. z 2010 r. Nr 227, poz. 148), zwrócono się do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz kierowników wszystkich 3 ośrodków szkolenia Policji i wszystkich 12 oddziałów prewencji Policji. Zob. Oficjalna strona internetowa Najwyższej Izby Kontroli <http://www.nik.gov.pl/kontrola/wyniki-kontroli-nik/kontrola,240.html> (16.12.2010).

³ Zob. Departament Obrony Narodowej i Bezpieczeństwa Wewnętrznego, *Informacja o wynikach kontroli organizacji i realizacji procesu szkolenia i doskonalenia zawodowego w Policji*, Warszawa 2006, nr kontroli P/05/080, nr ewid. 5/2006/PO5080/KOB, s. 4-5.

⁴ *Ibidem*, s. 7.

Szkolenie i doskonalenie zawodowe policjantów realizowane jest na podstawie wielu aktów prawnych, a najistotniejsze z nich, to:

- Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (art. 34 ust. 3 stanowi, że „warunkiem uzyskania kwalifikacji zawodowych niezbędnych do mianowania na wyższe stanowisko służbowe, jest ukończenie przez policjanta: szkolenia zawodowego podstawowego, szkolenia zawodowego dla absolwentów szkół wyższych, Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie”⁵);
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 19 czerwca 2007 r. w sprawie wymagań w zakresie wykształcenia, kwalifikacji zawodowych i stażu służby, jakim powinni odpowiadać policjanci na stanowiskach komendantów Policji i innych stanowiskach służbowych oraz warunków mianowania na wyższe stanowiska służbowe⁶;
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 19 czerwca 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków odbywania szkoleń zawodowych oraz doskonalenia zawodowego w Policji (określa warunki odbywania szkoleń i doskonalenia zawodowego, uwzględniając rodzaje szkoleń i doskonalenia zawodowego, tryb, warunki i formy ich odbywania, sposób i organizację ich prowadzenia oraz nadzór na ich realizacją)⁷;
- Zarządzenie nr 1041 Komendanta Głównego Policji z dnia 28 września 2007 r. w sprawie szczegółowych zasad organizacji i zakresu działania komend, komisariatów i innych jednostek organi-

⁵ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2007 r. Nr 43, poz. 277 z późn. zm.).

⁶ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 19 czerwca 2007 r. w sprawie wymagań w zakresie wykształcenia, kwalifikacji zawodowych i stażu służby, jakim powinni odpowiadać policjanci na stanowiskach komendantów Policji i innych stanowiskach służbowych oraz warunków mianowania na wyższe stanowiska służbowe (Dz. U. z 2007 r. Nr 123, poz. 857 z późn. zm.).

⁷ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 19 czerwca 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków odbywania szkoleń zawodowych oraz doskonalenia zawodowego w Policji (Dz. U. z 2007 r. Nr 126, poz. 877 z późn. zm.).

zacyjnych Policji (przepisy § 32, 33 i 34 określają zakresy działania Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, szkół oraz ośrodków szkolenia Policji)⁸;

- Decyzja nr 863 Komendanta Głównego Policji z dnia 5 grudnia 2007 r. w sprawie opracowywania, wprowadzania, zmiany i uchylania programów szkolenia zawodowego i programów nauczania (określa procedurę opracowywania, wprowadzania, uchylania i zmiany programów szkolenia zawodowego oraz programów kursów specjalistycznych)⁹.

Komendant Główny Policji za pośrednictwem kierownika komórki właściwej w sprawach szkolenia Komendy Głównej Policji, sprawuje nadzór nad realizacją szkoleń oraz doskonalenia centralnego. W zakresie realizacji doskonalenia lokalnego nadzór sprawują: komendant wojewódzki (Stołeczny) Policji (w komendzie wojewódzkiej/Stołecznej Policji oraz w podległych jednostkach organizacyjnych), komendant – rektor Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, komendant szkoły policji, dyrektorzy biur lub równorzędnych komórek organizacyjnych (w Komendzie Głównej Policji)¹⁰. Na poczet realizacji zadań szkoleniowych przez jednostki dydaktyczne w budżecie Policji na 2011 r. zarezerwowano kwotę 30 mln zł¹¹.

1. Szkolenie podstawowe

⁸ Zarządzenie nr 1041 Komendanta Głównego Policji z dnia 28 września 2007 r. w sprawie szczegółowych zasad organizacji i zakresu działania komend, komisariatów i innych jednostek organizacyjnych Policji (Dz. Urz. KGP z 2007 r. Nr 18, poz. 135 z późn. zm.).

⁹ Decyzja nr 863 Komendanta Głównego Policji z dnia 5 grudnia 2007 r. w sprawie opracowywania, wprowadzania, zmiany i uchylania programów szkolenia zawodowego i programów nauczania (Dz. Urz. KGP z 2007 r. Nr 23, poz. 176).

¹⁰ § 69 Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 19 czerwca 2007 roku w sprawie szczegółowych warunków odbywania szkoleń zawodowych oraz doskonalenia zawodowego w Policji (Dz. U. z 2007 r. Nr 126, poz. 877 z późn. zm.).

¹¹ Policja wydała na wyżywienie oraz działalność szkoleniową: w 2008 r. – 36 886 052,34/ 7 802 952,15; w 2009 r. – 35 939 376,26/2 829 055,75; a w 2010 r. zabezpieczono środki w wysokości: 33 000 000,00/2 000 000,00. Zob. Odprawa roczna w KWP w Katowicach (styczeń 2011).

Jak wskazuje D. Wójcik „szkolenie zawodowe podstawowe jest fundamentalną podbudową dla przyszłego funkcjonowania każdego policjanta. Ponadto wskazuje ono na obszary działalności służbowej, które zostaną wypełnione w procesie dalszego kształcenia policjanta, w zależności od wykonywanych zadań służbowych. Konstrukcja programu nauczania bazuje na założeniu, według którego nadbudowa niezbędnej wiedzy zawodowej, specjalistycznej, następuje na wiedzy ogólnej, wyniesionej z systemu szkolnictwa powszechnego”¹².

Kwestię szkolenia zawodowego podstawowego reguluje cytowane uprzednio rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 19 czerwca 2007 r. Realizacja szkolenia zawodowego podstawowego prowadzona jest w oparciu o program wprowadzony decyzją nr 9 Komendanta Głównego Policji z dnia 11 stycznia 2010 r. zmieniającą decyzję w sprawie wprowadzenia programu szkolenia zawodowego podstawowego¹³.

Szkolenie zawodowe podstawowe jest obowiązkowe dla nowo przyjętych policjantów. Celem tego szkolenia jest przygotowanie funkcjonariuszy do wykonywania zadań w służbie prewencyjnej i kryminalnej na podstawowych stanowiskach wykonawczych¹⁴. Fakt rozszerzenia szkolenia podstawowego o zagadnienia istotne w pracy funkcjonariuszy służby kryminalnej, wynika z braków kadrowych, jakie zaczęły występować w tym

¹² D. Wójcik, *Policja w systemie organów administracji (ujęcie zagadnienia w programie szkolenia podstawowego policjantów)*, [w:] *Policja w strukturach administracji publicznej*, A. Babiński, P. Bogdalski (red.), Wydział Wydawnictw i Poligrafii Wyższej Szkoły Policji, Szczytno 2005, ISBN 978-83-746201-7-8, s. 109.

¹³ Decyzja nr 9 Komendanta Głównego Policji z dnia 11 stycznia 2010 r. zmieniająca decyzję w sprawie wprowadzenia programu szkolenia zawodowego podstawowego (Dz. Urz. KGP z 2010 r. Nr 2, poz. 5).

¹⁴ Zob. B. Martyniak-Mróż, *Szkolenia w Policji po nowemu*, strona internetowa Kwartalnika Policyjnego – <http://www.kwartalnik.csp.edu.pl/nr2/szkolenia.html> (04.09.2010).

ponie¹⁵. Szkolenie zawodowe podstawowe prowadzi się dla policjantów według jednolitego programu szkolenia, przygotowującego funkcjonariuszy do wykonywania podstawowych zadań służbowych na stanowiskach, na których są wymagane podstawowe kwalifikacje zawodowe.

Szkolenie prowadzone jest w systemie stacjonarnym, jednak w szczególnie uzasadnionych przypadkach komendant główny Policji może zezwolić na odbycie przez policjanta szkolenia w systemie samokształcenia kierowanego, polegającego na indywidualnym toku nauczania, udziale w obowiązkowych instruktażach oraz konsultacjach, uzyskiwaniu zaliczeń oraz składaniu egzaminów określonych w programie szkolenia zawodowego policjantów, przystąpienia do egzaminu końcowego w terminie wyznaczonym dla policjantów odbywających to samo szkolenie w systemie stacjonarnym.

Na szkolenie podstawowe kieruje się policjanta bezpośrednio po przyjęciu do służby. Słuchacz kwaterowany jest w jednostce szkoleniowej. Natomiast słuchacza zamieszkałego w miejscowości, w której znajduje się jednostka szkoleniowa lub w miejscowości pobliskiej, kierownik jednostki szkoleniowej może, na pisemny raport słuchacza i za zgodą jego przełożonego, zwolnić z obowiązku zakwaterowania w tej jednostce, jeżeli nie zakłóci to przebiegu szkolenia i realizacji procesu dydaktycznego oraz nie ograniczy jego udziału we wszystkich zajęciach przewidzianych programem szkolenia zawodowego policjantów.

Szkolenia zawodowe podstawowe prowadzą szkoły policyjne w Pile, Słupsku, Katowicach, Centrum Szkolenia Policji w Legionowie oraz ośrodki szkolenia Policji w Sieradzu, Gdańsku i Poznaniu oraz Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie. Jednostki szkoleniowe mają obowiązek prowadzenia dokumentacji szkoleń¹⁶.

Słuchacz podlega ocenie, obejmującej przyswojenie wiedzy i opanowanie umiejętności, określonych w obowiązującym dla danego szkolenia

¹⁵Zob. P. Maciejczak, *Rewolucji nie będzie*, strona internetowa Kwartalnika Policyjnego –<http://www.kwartalnik.csp.edu.pl/nr1/wywiad.html> (01.01.2010).

¹⁶J. Dworzecki, *Policja w Polsce. Wybrane zagadnienia*, Oficyna Drukarska Z. Spyra, Kraków 2011, ISBN 978-83-626740-1-5, s. 243-258.

zawodowego policjantów programie. Oceniania okresowego słuchacza dokonuje się po zakończeniu części szkolenia i następuje to w formie zaliczenia lub egzaminu, w zależności od treści będących przedmiotem szkolenia. Słuchacz, który otrzymał negatywną ocenę z zaliczenia ma prawo przystąpić do zaliczenia poprawkowego. W przypadku otrzymania negatywnej oceny z zaliczenia poprawkowego, słuchacz ma prawo do przystąpienia do zaliczenia komisyjnego, po pozytywnym zaopiniowaniu raportu o dopuszczenie do takiego egzaminu przez kierownika jednostki szkoleniowej. Szkolenie podstawowe kończy się egzaminem końcowym przeprowadzonym przez komisję egzaminacyjną. Przewidziano również egzamin końcowy, poprawkowy i komisyjny. Wykluczeniu z egzaminu (zaliczenia) podlega słuchacz, który korzysta z pomocy innych osób, posługuje się niedozwolonymi urządzeniami, materiałami lub środkami, bądź w inny sposób zakłóca jego przebieg. Wykluczony słuchacz otrzymuje ocenę negatywną, zachowując prawo do egzaminu (zaliczenia) poprawkowego i komisyjnego¹⁷.

Jest to jeden z elementów budowania „infrastruktury etycznej”¹⁸ oddziałującej na osobowość funkcjonariusza Policji. Powoduje to zainicjowanie procesu, który wymaga przenoszenia uwagi funkcjonariusza z odpowiedzialności o charakterze regulaminowym na odpowiedzialność moralną, mającą coraz wyraźniej zinternalizowany charakter¹⁹. Między innymi w ten sposób adept sztuki policyjnej staje się pełnowartościowym funkcjonariuszem o coraz dojrzszej osobowości²⁰.

¹⁷ Zob. § 26, 27, 28, 31, 32 i 36 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 19 czerwca 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków odbywania szkoleń zawodowych oraz doskonalenia zawodowego w Policji (Dz. U. z 2007 r. Nr 126, poz. 877 z późn. zm.).

¹⁸ Por. I. Bogucka, T. Pietrzykowski, *Etyka w administracji publicznej*, LexisNexis, Warszawa 2010, ISBN 978-83-762050-7-6, s. 114.

¹⁹ Zob. J. Piwowarski, *Etyka administracji i jej źródła*, Wydawnictwo WSBPI „Apeiron” w Krakowie, Kraków 2011, ISBN 978-83-930321-3-6, s. 202-203

²⁰ Zob. J. Piwowarski, *Rozwój osobowości jako przyczynę do konstrukcji autonomicznego systemu bezpieczeństwa*, „Zeszyt Problemowy” WSBPI „Apeiron” w Krakowie, 2011, nr 2, s. 31-40.

Absolwent szkolenia podstawowego otrzymuje świadectwo ukończenia szkolenia zawodowego, zawierające ogólny wynik nauki oraz ocenę z egzaminu końcowego²¹. Słuchacza zwalnia się, usuwa, skreśla lub umożliwia dokończenie przerwane szkolenie w przypadku wystąpienia warunków określonych w rozporządzeniu z dnia 19 czerwca 2007 r.²². Rozporządzenie nie określa długości trwania szkolenia. Natomiast według programu wprowadzonego decyzją nr 9 z dnia 11 stycznia 2010 r.²³, założono, iż zostanie przeprowadzonych 968 godzin lekcyjnych podczas 124 dni szkoleniowych. Poprzedni program obejmował przeprowadzenie 1112 godzin podczas 146 dni szkolenia. Modyfikacja ilości godzin lekcyjnych objęła zagadnienia związane ze stosowaniem chemicznych środków obezwładniających (zagadnienie będzie realizowane w ramach doskonalenia zawodowego dla tych funkcjonariuszy, którzy winni posiadać te umiejętności w dalszej służbie) oraz w związku z wejściem w życie decyzji nr 374 z dnia 22 września 2009 r.²⁴ w sprawie adaptacji zawodowej policjantów w służbie przygotowawczej²⁵.

Zgodnie ze wskazaną wyżej decyzją (nr 374) policjanci w służbie przygotowawczej poddawani są procesowi adaptacji zawodowej, który kończy się z upływem tej służby (3 lata od przyjęcia do służby).

Adaptacja zawodowa ma w szczególności na celu ugruntowanie oraz pogłębienie wiedzy i umiejętności zawodowych oraz doskonalenie samo-

²¹ Zob. § 42 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 19 czerwca 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków odbywania szkoleń zawodowych oraz doskonalenia zawodowego w Policji (Dz. U. z 2007 r. Nr 126, poz. 877 z późn. zm.)

²² Zob. *Ibidem*, § 43, 44 i 45.

²³ Decyzja nr 9 Komendanta Głównego Policji z dnia 11 stycznia 2010 r. zmieniająca decyzję w sprawie wprowadzenia programu szkolenia zawodowego podstawowego (Dz. Urz. KGP z 2010 r. Nr 2, poz. 5)

²⁴ Decyzja nr 374 Komendanta Głównego Policji z dnia 22 września 2009 r. (Dz. Urz. KGP z 2009 r. Nr 13, poz. 66).

²⁵ Zob. *Odpowiedź podsekretarza stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji na zapytanie nr 6451*, strona internetowa Interpelacje, zapytania i pytania poselskie, <http://orka2.sejm.gov.pl/IZ6.nsf/main/270CCEA9> (26.12.2009).

dzielnych i zespołowych sposobów wykonywania obowiązków służbowych. Realizacja procesu następuje przez szkolenie zawodowe podstawowe, delegowanie policjanta do czasowego pełnienia służby w oddziale prewencji Policji albo samodzielny pododdziale prewencji, wykonywaniu obowiązków służbowych w jednostce organizacyjnej przy wsparciu opiekuna służbowego. Opiekun służbowy jest odpowiedzialny za przygotowanie i przebieg adaptacji zawodowej²⁶.

2. Doskonalenie zawodowe

Doskonalenie zawodowe w Policji reguluje cytowane uprzednio rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 19 czerwca 2007 r., w którym czytamy, że „celem doskonalenia zawodowego, zwanego dalej «doskonaleniem», jest w szczególności nabywanie, aktualizowanie, rozszerzanie oraz pogłębianie wiedzy i umiejętności zawodowych policjanta, wymaganych przy wykonywaniu przez niego zadań i czynności służbowych, a także uzyskanie przez niego dodatkowych uprawnień, w tym uprawnień instruktorskich”²⁷.

Doskonalenie policjantów organizowane jest, jako:

- doskonalenie centralne – przez szkoły policyjne i Wyższą Szkołę Policji w Szczytnie, w formie kursów specjalistycznych, i innych niż kursy specjalistyczne przedsięwzięć, zwanych „innymi przedsięwzięciami”;
- doskonalenie lokalne – przez jednostki lub komórki organizacyjne jednostek Policji w formie innych przedsięwzięć;
- doskonalenie zewnętrzne – przez podmioty z poza policji²⁸.

²⁶ Decyzja nr 374 Komendanta Głównego Policji z dnia 22 września 2009 roku w sprawie adaptacji zawodowej policjantów w służbie przygotowawczej (Dz. Urz. KGP z 2009 r. Nr 13, poz. 66).

²⁷ § 48 Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 19 czerwca 2007 roku w sprawie szczegółowych warunków odbywania szkoleń zawodowych oraz doskonalenia zawodowego w Policji (Dz. U. z 2007 r. Nr 126, poz. 877 z późn. zm.).

²⁸ Zob. *Ibidem*, § 49 i 50.

Formą centralnego doskonalenia zawodowego są kursy specjalistyczne, prowadzone w systemie stacjonarnym i elektronicznego kształcenia na odległość, na podstawie programu nauczania określonego przez komendanta głównego Policji²⁹. Inne przedsięwzięcia prowadzi się m.in. na podstawie zidentyfikowanych potrzeb jednostek organizacyjnych policji i na podstawie programu ustalonego przez komendanta szkoły policyjnej lub rektora Wyższej Szkoły Policji. Program zawiera cel przedsięwzięcia, jego formę i temat, warunki i czas realizacji oraz liczbę uczestników. Kierownicy jednostek lub komórek organizacyjnych Policji zostają pisemnie poinformowani o rodzaju przedsięwzięcia, jego terminie, limicie miejsc, terminach naboru oraz o warunkach, jakie muszą spełniać kierowani na nie policjanci³⁰. Słuchacz kursu może podlegać okresowej ocenie, ewentualnie kurs może kończyć się egzaminem, jeżeli wymaga tego charakter przekazywanej wiedzy lub kształconych umiejętności. Absolwent otrzymuje świadectwo ukończenia kursu z wpisaniem ogólnym wynikiem nauki oraz oceną z egzaminu końcowego, przy czym, jeżeli kurs nie kończy się egzaminem, zamiast oceny stosuje się przekreślenie³¹. Do dnia 31 grudnia 2007 r. katalog programów szkoleń i kursów specjalistycznych obejmował około 400 pozycji. Według informacji Komendy Głównej Policji, w październiku 2008 r., katalog programów kursów specjalistycznych obejmował 79 pozycji. Zmniejszenie ilości programów spowodowane było koniecznością dostosowania ich treści do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 19 czerwca 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków odbywania szkoleń zawodowych oraz doskonalenia zawodowego w Policji.

W związku z określeniem przez komendanta głównego Policji priorytetów na lata 2007–2010, jako najistotniejsze programy wskazano m.in.:

- program szkolenia zawodowego podstawowego;
- program kursu specjalistycznego dla dzielnicowych;
- program kursu specjalistycznego dla policjantów do spraw nieletnich;

²⁹ Zob. *Ibidem*, § 51, 52 i 54.

³⁰ Zob. *Ibidem*, § 55 i 56.

³¹ Zob. *Ibidem*, § 59-61.

- program kursu specjalistycznego w zakresie taktycznych aspektów prowadzenia postępowania w sprawach nieletnich;
- program kursu specjalistycznego w zakresie ruchu drogowego;
- program kursu specjalistycznego w zakresie zwalczania przestępczości narkotykowej;
- program kursu specjalistycznego dla policjantów służby kryminalnej wykonujących czynności operacyjno-rozpoznawcze;
- program kursu specjalistycznego w zakresie analizy kryminalnej;
- program kursu specjalistycznego dla policjantów realizujących zatrzymanie niebezpiecznych przestępców;
- program kursu specjalistycznego dla policjantów podejmujących interwencję wobec osób agresywnych i niebezpiecznych;
- program kursu specjalistycznego dla policjantów służby kryminalnej w zakresie sprawowaniem nadzoru nad prowadzeniem pracy operacyjnej;
- program kursu specjalistycznego w zakresie zwalczania przestępczości gospodarczej;
- program kursu specjalistycznego dla policjantów realizujących zadania fizycznego zwalczania terroryzmu w zakresie podstawowym.

Realizacja programów zmierza do coraz skuteczniejszego zapobiegania i zdecydowanej eliminacji przestępstw i wykroczeń, szczególnie uciążliwych dla społeczności lokalnych oraz rozpoznania i zwalczania przestępczości kryminalnej, gospodarczej i korupcyjnej, w tym przede wszystkim o charakterze zorganizowanym³².

Komendant Główny Policji wprowadza poszczególny program szkolenia na podstawie decyzji, w której określa jednostkę organizacyjną realizującą szkolenie. Wskazać należy, że profile kursów są dostosowane do poszczególnych służb policyjnych: kryminalnej, prewencyjnej i lotnictwa

³² Biuro Kadr i Szkolenia Komendy Głównej Policji, *Strategia szkolnictwa policyjnego na lata 2007–2009*, s. 21–25., zob. oficjalna strona internetowa Policji – http://www.policja.pl/ftp/pliki/strategia_szkolnictwa_policyjnego_na_lata_2007-2009.pdf (16.12.2011).

Policji oraz wspomagającej³³, przy czym zdarzają się kursy, które są adresowane do policjantów różnych służb, np. służby prewencyjnej i kryminalnej (np. kurs specjalistyczny dla policjantów realizujących zatrzymanie niebezpiecznych przestępców), kurs doskonalenia zawodowego dla policjantów i pracowników Policji z języka angielskiego – poziom I.

Oferta szkoleniowa szczebla centralnego opracowywana jest na podstawie zdiagnozowanych potrzeb poszczególnych jednostek i komórek organizacyjnych Policji oraz oczekiwań samych policjantów. Poszczególne komendy wojewódzkie mają wpływ na zakres programowy oraz ofertę szkoleniową, m.in. poprzez opiniowanie projektu nowego programu szkoleniowego³⁴.

Doskonalenie lokalne prowadzi się zgodnie z ustalonymi przez kierownika jednostki organizacyjnej Policji albo jej komórki, potrzebami w szczególności, jako: zajęcia prowadzone w celu utrzymania, bądź podnoszenia sprawności fizycznej oraz umiejętności strzeleckich policjantów, instruktaż w zakresie niezbędnym do prawidłowego wykonywania zadań i czynności służbowych. Zajęcia prowadzi się na podstawie planu i programu tych zajęć. Doskonalenie lokalne prowadzą kierownicy jednostek i komórek organizacyjnych Policji, a także policjanci, pracownicy Policji oraz inne osoby posiadające doświadczenie, wiedzę i umiejętności, a gdy to jest niezbędne – także uprawnienia instruktorskie³⁵. Doskonalenie ze-

³³ Rodzaje służb i jednostek wchodzących w skład Policji określa art. 4 ustawy z 12 lutego 2007 r. o Policji (Dz. U. z 2007 r. Nr 43, poz. 277 z późn. zm.), natomiast nazewnictwo poszczególnych komórek, m.in. § 19, 20 i 21 zarządzenia nr 1041 Komendanta Głównego Policji z dnia 28 września 2007 roku w sprawie szczegółowych zasad organizacji i zakresu działania komend, komisariatów i innych jednostek organizacyjnych Policji (Dz. Urz. KGP z 2007 r. Nr 18, poz. 135 z późn. zm.).

³⁴ Zob. J. Sokołowska, A. Białokórska, *Mobilność edukacyjna i zawodowa osób bezpośrednio związanych z bezpieczeństwem w województwie opolskim*, strona internetowa Opolskiego Zintegrowanego Operacyjnego Programu Rozwoju Regionalnego –<http://www.zporr.wup.opole.pl/> (12.01.2010).

³⁵ § 62, 63 i 66 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 19 czerwca 2007 roku w sprawie szczegółowych warunków odbywania szkoleń zawodowych oraz doskonalenia zawodowego w Policji (Dz. U. z 2007 r. Nr 126, poz. 877 z późn. zm.).

wewnętrzne prowadzone jest po stwierdzeniu potrzeb, które nie mogą zostać zaspokojone w ramach doskonalenia centralnego lub lokalnego.

3. Studia oficerskie

Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie prowadzi trwające 6 semestrów, studia niestacjonarne pierwszego stopnia, na kierunku bezpieczeństwo wewnętrzne dla policjantów w służbie stałej, którzy posiadają świadectwo dojrzałości oraz złożyli raport i uzyskali zgodę (skierowanie) na podjęcie studiów, wydaną przez właściwego przełożonego (komendant główny Policji, komendant wojewódzki/stołeczny Policji, komendant – rektor Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, komendant szkoły policyjnej). Nabór na studia prowadzony jest na podstawie wyników postępowania rekrutacyjnego, obejmującego test wiedzy składający się z 60 zadań testowych wielokrotnego wyboru. Zadania oceniane są w skali od 0-1 punktu (zadania obejmują wiedzę ogólną o Policji oraz wiedzę o świecie współczesnym – 30/30)³⁶. Studia prowadzone są w ramach tygodniowych zjazdów edukacyjnych – średnio 6-7 zjazdów w semestrze. Kształcenie policjantów, którzy uzyskali skierowanie jest nieodpłatne. Realizowane treści nauczania przewidują 1394 godziny zajęć, co stanowi 69% wymiaru godzin studiów stacjonarnych³⁷. Absolwent uzyskuje tytuł zawodowy licencjata na kierunku bezpieczeństwo wewnętrzne. Ukończenie studiów daje możliwość złożenia egz-

³⁶ Uchwała nr 103/2009 Senatu Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie z dnia 25 maja 2009 r. w sprawie ustalenia warunków i trybu rekrutacji policjantów na studia niestacjonarne pierwszego stopnia na kierunku „Bezpieczeństwo wewnętrzne” w WSPol. w Szczytnie w roku akademickim 2010/2011. Zob. strona internetowa Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie <http://www.wspol.edu.pl/s/remository/functionstartdown/112/> (05.09.2010).

³⁷ Zob. Zasady rekrutacji na studia pierwszego stopnia w roku akademickim 2010/2011, strona internetowa Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie – <http://www.wspol.edu.pl/s/rekrutacja/studia-I-stopnia/560-zasady-rekrutacji-na-studia-pierwszego-stopnia-w-roku-akademickim-2010-2011> (03.09.2010).

minu oficerskiego³⁸. Przystąpić do egzaminu oficerskiego może policjant, który spełnia następujące warunki:

- jest mianowany albo powołany na stanowisko, dla którego jest określony policyjny stopień etatowy w korpusie oficerów Policji;
- ukończył szkolenie zawodowe dla absolwentów szkół wyższych albo studia w Wyższej Szkole Policji w Szczytnie;
- uzyskał pozytywną opinię lub okresową ocenę w rozumieniu przepisów o opiniowaniu służbowym funkcjonariuszy Policji³⁹.

Egzamin obejmuje test wiedzy i test umiejętności (jednakowe dla policjantów wszystkich rodzajów służb), które są oceniane odrębnie, i które służą sprawdzeniu wiedzy, i umiejętności niezbędnych do wykonywania zadań służbowych. Test wiedzy trwa 70 minut i składa się z 60 pytań ocenianych w skali od 0 do 1 za pytanie. Uzyskanie z testu 42 punktów uprawnia policjanta do przystąpienia do testu umiejętności, który składa się z dwóch zadań podlegających odrębnej ocenie w skali od 0 do 30 punktów, przy czym policjant przystępuje do kolejnego zadania po uzyskaniu, co najmniej 21 punktów z zadania poprzedniego. Uzyskanie mniej niż 42 punktów z testu wiedzy lub mniej niż 21 punktów z któregośkolwiek z dwóch zadań skutkuje wystawianiem oceny niedostatecznej. Ocenę taką uzyskuje również policjant, który korzysta z pomocy innych osób, posługuje się niedozwolonymi urządzeniami, materiałami lub środkami, lub w inny sposób zakłóca jego przebieg. Uzyskanie oceny niedostatecznej powoduje, iż ponowne przystąpienie do egzaminu może nastąpić dopiero po upływie roku od dnia jego zakończenia⁴⁰. Po złożeniu egzaminu z wyni-

³⁸ Na pierwszy stopień policyjny w korpusie oficerów młodszych Policji może być mianowany policjant, który spełnia warunki określone w art. 25 ust. 1, ukończył studia w Wyższej Szkole Policji lub szkolenie zawodowe dla absolwentów szkół wyższych, został mianowany lub powołany na stanowisko, dla którego został określony stopień i złożył egzamin oficerski – art. 50 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 roku o Policji (Dz. U. z 2007 r. Nr 43, poz. 277).

³⁹ § 2 Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 19 lipca 2007 r. w sprawie mianowania policjantów na stopnie policyjne (Dz. U. z 2007 r. Nr 145, poz. 1017).

⁴⁰ Zob. *Ibidem*, § 5, 8, 9 i 12.

kiem pozytywnym, funkcjonariusz otrzymuje świadectwo złożenia egzaminu oficerskiego z wpisaną oceną końcową, na którą składa się suma punktów uzyskanych w poszczególnych etapach⁴¹. Złożenie egzaminu oficerskiego z wynikiem pozytywnym stanowi podstawę do wystąpienia o mianowanie na pierwszy stopień oficerski⁴².

4. Szkolenie oficerskie

Szkolenie zawodowe dla absolwentów szkół wyższych realizowane jest w Wyższej Szkole Policji w Szczytnie w oparciu o decyzję nr 270 Komendanta Głównego Policji z dnia 6 lipca 2009 r. zmieniającą decyzję w sprawie szkolenia zawodowego dla absolwentów szkół wyższych⁴³. Szkolenie jest prowadzone dla funkcjonariuszy w służbie stałej⁴⁴, według jednolitego programu szkolenia, przygotowującego policjantów do wykonywania zadań służbowych na stanowiskach, na których są wymagane kwalifikacje zawodowe wyższe⁴⁵. Na szkolenie to można skierować policjanta, który spełnia następujące warunki⁴⁶:

⁴¹ Zob. *Ibidem*, § 10 i 11.

⁴² Zob. *Ibidem*, § 14 i 17.

⁴³ Zob. Decyzja nr 270 Komendanta Głównego Policji z dnia 6 lipca 2009 r. zmieniająca decyzję w sprawie szkolenia zawodowego dla absolwentów szkół wyższych (Dz. Urz. KGP z 2009 r. Nr 9, poz. 44).

⁴⁴ Funkcjonariusz po przyjęciu do Policji zostaje mianowany policjantem w służbie przygotowawczej. Okres służby przygotowawczej trwa 3 lata, po czym policjant zostaje mianowany na stałe – art. 29 ustawy z dnia 12 lutego 2007 r. o Policji (Dz. U. z 2007 r. Nr 43, poz. 277 z późn. zm.), wskazujący również wyjątki od tej zasady.

⁴⁵ Wykaz stanowisk został zamieszczony w załączniku do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 19 czerwca 2007 r. w sprawie wymagań w zakresie wykształcenia, kwalifikacji zawodowych i stażu służby, jakim powinni odpowiadać policjanci na stanowiskach komendantów Policji i innych stanowiskach służbowych oraz warunków ich mianowania na wyższe stanowiska służbowe (Dz. U. z 2007 r. Nr 123, poz. 857 z późn. zm.).

⁴⁶ Odstępstwa od wymienionych warunków zostały określone w art. 34 ust. 2 i 56 ust. 1 z dnia 12 lutego 2007 r. o Policji (Dz. U. z 2007 r. Nr 43, poz. 277 z późn. zm.).

- posiada wykształcenie wyższe z tytułem zawodowym magistra lub innym równorzędnym tytułem;
- złożył pisemny raport w tej sprawie;
- ma zapewnione, bezpośrednio po ukończeniu szkolenia, stanowisko służbowe, na którym są wymagane kwalifikacje zawodowe wyższe lub pełni służbę na stanowisku służbowym, dla którego określono policyjny stopień etatowy w korpusie oficerów Policji;
- najpóźniej w dniu ukończenia szkolenia, spełni wymóg w zakresie stażu służby, od którego uzależnione jest mianowanie lub powołanie na stanowisko służbowe;
- uzyskał pozytywną opinię służbową⁴⁷.

Policjant jest przyjmowany na szkolenie dla absolwentów szkół wyższych po zaliczeniu postępowania kwalifikacyjnego składającego się z testu wiedzy zawierającego 60 pytań, w szczególności z zakresu szkolenia podstawowego (skala ocen od 0 do 1 za każdą odpowiedź, warunkiem zaliczenia jest uzyskania co najmniej 42 punktów – udzielenie poprawnej odpowiedzi na 70 proc. zadań)⁴⁸. Pytania testowe konstruowane są z następujących zagadnień⁴⁹:

- część ogólna prawa karnego i prawa wykroczeń;
- część szczególna prawa materialnego i prawa wykroczeń;
- postępowanie na miejscu zdarzenia do chwili oględzin;
- oględziny rzeczy i miejsca zdarzenia;
- przyjęcie informacji o przestępstwie;
- etyka zawodowa i prawa człowieka;
- ustalenie tożsamości;
- użycie środków przymusu bezpośredniego;
- użycie broni palnej;

⁴⁷ § 11 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 19 czerwca 2007 roku w sprawie szczegółowych warunków odbywania szkoleń zawodowych oraz doskonalenia zawodowego w Policji (Dz. U. z 2007 r. Nr 126, poz. 877 z późn. zm.).

⁴⁸ Zob. B. Martyniak-Mróz, *op. cit.*

⁴⁹ Zob. J. Dworzecki, *op. cit.*, s. 271-273.

- udzielenie pierwszej pomocy;
- zatrzymanie, dokonywanie kontroli osobistej, przeglądania zawartości bagażu, sprawdzenia ładunku, oraz pobierania od osób wymazu ze śluzówki policzków;
- przeszukanie osoby, pomieszczeń i rzeczy, udzielanie pomocy i asysty;
- przeprowadzanie interwencji;
- pełnienie służby patrolowej;
- poszukiwanie osób ukrywających się przed organami ścigania lub wymiarem sprawiedliwości, postępowanie w przypadku ujawnienia osoby o nieustalonej tożsamości;
- postępowanie w przypadku otrzymania informacji o utracie rzeczy oraz w sytuacji ujawnienia rzeczy poszukiwanej;
- służba konwojowa;
- służba ochronna w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych;
- pełnienie służby na drogach i kontrola uczestników ruchu drogowego;
- postępowanie z osobami znajdującymi się pod wpływem alkoholu lub podobnie działającego środka;
- wprowadzenie do postępowania w sprawach o wykroczenia;
- postępowanie mandatowe;
- czynności wyjaśniające w sprawach o wykroczenia;
- postępowanie przyśpieszone;
- ujawnianie nieletnich sprawców czynów karalnych i wykazujących przejawy demoralizacji⁵⁰.

Słuchacz kwaterowany jest w jednostce szkoleniowej, jednakże może zostać od tego obowiązku zwolniony na identycznych zasadach, jak w przypadku szkolenia podstawowego⁵¹. Policjant – słuchacz podlega oce-

⁵⁰ Zob. *Postępowanie kwalifikacyjne na szkolenie zawodowe dla absolwentów szkół wyższych*, strona internetowa Wyższej szkoły Policji w Szczytnie – <http://www.wspol.edu.pl/s/aktualnoci/archiwum/458-postepowanie> (01.09.2010).

⁵¹ Zob. § 16 i 13 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 19 czerwca 2007 roku w sprawie szczegółowych warunków odbywania

nie, obejmującej przyswojenie wiedzy i opanowanie umiejętności, określonych w obowiązującym dla danego szkolenia zawodowego policjantów programie⁵². Stopień opanowania umiejętności i przyswojenia wiedzy sprawdza się przez ocenianie bieżące i okresowe.

Ukończenie szkolenia daje możliwość złożenia egzaminu oficerskiego i uzyskanie stopnia podkomisarza. Egzamin odbywa się na identycznych warunkach, jak w przypadku absolwenta studiów oficerskich. Należy podkreślić, że to właśnie korpus oficerski ma największy wpływ na kulturę organizacyjną Policji, a tym samym na skuteczność i tzw. odbiór społeczny tej instytucji w naszym kraju⁵³.

Zakończenie

Policja w Polsce ma już 21 lat. Jest to licząca sto tysięcy funkcjonariuszy uzbrojona formacja mundurowa. W najbliższym czasie, ta państwowa grupa dyspozycyjna będzie musiała podolać ogromnemu wyzwaniu, które dotyczyć będzie zapewnienia bezpieczeństwa wszystkim uczestnikom EURO 2012.

Sporym wyzwaniem dla tej formacji będzie również utrzymanie aktualnie wysokiego wskaźnika wykrywalności przestępstw i wykroczeń oraz poczucia bezpieczeństwa u obywateli naszego kraju. Podolewanie ww. zadaniom nie będzie możliwe bez kontynuacji, prawidłowej realizacji dostępnych form szkolenia i doskonalenia zawodowego funkcjonariuszy policji. Pejoratywne przesłanki natury ekonomicznej nie powinny mieć wpływu na obniżenie standardów szkolenia policyjnego.

szkoleń zawodowych oraz doskonalenia zawodowego w Policji (Dz. U. z 2007 r. Nr 126, poz. 877 z późn. zm.).

⁵² Zob. W. Trzecińska, *Kształcenie i doskonalenie kadr kierowniczych Policji*, [w:] *Policja w Polsce. Stan obecny i perspektywy*, t. 1, A. Szymaniak, W. Ciepela (red.), Wydawnictwo Naukowe INPiD UAM, Poznań 2007, ISBN 978-83-606771-4-8, s. 187-196.

⁵³ Zob. J. Piwowarski, *Wybrane elementy filozofii organizacji*, „Zeszyt Problematyczny” WSBPI „Apeiron” w Krakowie, 2011, nr 2, s. 69-81.

Bibliografia

1. I. Bogucka, T. Pietrzykowski, *Etyka w administracji publicznej*, LexisNexis, Warszawa 2010, ISBN 978-83-762050-7-6, s. 114.
2. J. Dworzecki, *Policja w Polsce. Wybrane zagadnienia*, Oficyna Drukarska Z. Spyra, Kraków 2011, ISBN 978-83-626740-1-5.
3. P. Maciejczak, *Rewolucji nie będzie*, strona internetowa Kwartalnika Policyjnego – <http://www.kwartalnik.csp.edu.pl/nr1/wywiad.html> (01.01.2010).
4. B. Martyniak-Mróż, *Szkolenia w Policji po nowemu*, strona internetowa Kwartalnika Policyjnego – <http://www.kwartalnik.csp.edu.pl/nr2/szkolenia.html> (04.09.2010).
5. W. Trzcńska, *Kształcenie i doskonalenie kadr kierowniczych Policji*, [w:] *Policja w Polsce. Stan obecny i perspektywy*, t. 1, A. Szymaniak, W. Ciepela (red.), Wydawnictwo Naukowe INPiD UAM, Poznań 2007, ISBN 978-83-606771-4-8.
6. J. Piwowarski, *Etyka administracji i jej źródła*, Wydawnictwo WSBPI „Apeiron” w Krakowie, Kraków 2011, ISBN 978-83-930321-3-6.
7. J. Piwowarski, *Rozwój osobowości jako przyczynek do konstrukcji autonomicznego systemu bezpieczeństwa*, „Zeszyt Problematyczny” WSBPI „Apeiron” w Krakowie, 2011, nr 2.
8. J. Piwowarski, *Bezpieczeństwo jako pożądaný stan oraz jako wartość*, [w:] *Bezpieczeństwo jako wartość*, Materiały z II Konferencji Naukowej *Bezpieczeństwo jako wartość* z 18 kwietnia 2008 r., Wydawnictwo WSBPI „Apeiron” w Krakowie, Kraków 2010, ISBN 978-83-930321-1-2.
9. J. Piwowarski, *Wybrane elementy filozofii organizacji*, „Zeszyt Problematyczny” WSBPI „Apeiron” w Krakowie, 2011, nr 2.
10. J. Sokołowska, A. Białoskórska, *Mobilność edukacyjna i zawodowa osób bezpośrednio związanych z bezpieczeństwem w województwie opolskim*, strona internetowa Opolskiego Zintegrowanego Operacyjnego Programu Rozwoju Regionalnego – <http://www.zporr.wup.opole.pl/> (12.01.2010).

11. D. Wójcik, *Policja w systemie organów administracji (ujęcie zagadnienia w programie szkolenia podstawowego policjantów)*, [w:] *Policja w strukturach administracji publicznej*, A. Babiński, P. Bogdalski (red.), Wydział Wydawnictw i Poligrafii Wyższej Szkoły Policji, Szczytno 2005, ISBN 978-83-746201-7-8.
12. Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 o Policji (Dz. U. z 2007 r. Nr 43, poz. 277 z późn. zm.).
13. Ustawa z dnia 22 stycznia 2010 r. o NIK (Dz. U. z 2010 r. Nr 227, poz. 148).
14. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 19 czerwca 2007 r. w sprawie wymagań w zakresie wykształcenia, kwalifikacji zawodowych i stażu służby, jakim powinni odpowiadać policjanci na stanowiskach komendantów Policji i innych stanowiskach służbowych oraz warunków mianowania na wyższe stanowiska służbowe (Dz. U. z 2007 r. Nr 123, poz. 857 z późn. zm.).
15. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 19 czerwca 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków odbywania szkoleń zawodowych oraz doskonalenia zawodowego w Policji (Dz. U. z 2007 r. Nr 126, poz. 877 z późn. zm.).
16. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 19 lipca 2007 roku w sprawie mianowania policjantów na stopnie policyjne (Dz. U. z 2007 r. Nr 145, poz. 1017).
17. Zarządzenie nr 1041 Komendanta Głównego Policji z dnia 28 września 2007 r. w sprawie szczegółowych zasad organizacji i zakresu działania komend, komisariatów i innych jednostek organizacyjnych Policji (Dz. Urz. KGP z 2007 r. Nr 18, poz. 135 z późn. zm.).
18. Decyzja nr 863 Komendanta Głównego Policji z dnia 5 grudnia 2007 r. w sprawie opracowywania, wprowadzania, zmiany i uchylania programów szkolenia zawodowego i programów nauczania (Dz. Urz. KGP z 2007 r. Nr 23, poz. 176).

19. Decyzja nr 270 Komendanta Głównego Policji z dnia 6 lipca 2009 r. zmieniająca decyzję w sprawie szkolenia zawodowego dla absolwentów szkół wyższych (Dz. Urz. KGP z 2009 r. Nr 9, poz. 44).
20. Decyzja nr 374 Komendanta Głównego Policji z dnia 22 września 2009 roku w sprawie adaptacji zawodowej policjantów w służbie przygotowawczej (Dz. Urz. KGP z 2009 r. Nr 13, poz. 66).
21. Departament Obrony Narodowej i Bezpieczeństwa Wewnętrznego, *Informacja o wynikach kontroli organizacji i realizacji procesu szkolenia i doskonalenia zawodowego w Policji*, Warszawa 2006, nr kontroli P/05/080, nr ewid. 5/2006/PO5080/KOB, s. 4-5.
22. Uchwała nr 103/2009 Senatu Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie z dnia 25 maja 2009 r. w sprawie ustalenia warunków i trybu rekrutacji policjantów na studia niestacjonarne pierwszego stopnia na kierunku „Bezpieczeństwo wewnętrzne” w WSPol. w Szczytnie w roku akademickim 2010/2011, strona internetowa Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie – <http://www.wspol.edu.pl/s/remository/func-start-down/112/> (05.09.2010).
23. Oficjalna strona internetowa Najwyższej Izby Kontroli – <http://www.nik.gov.pl/kontrole/wyniki-kontroli-nik/kontrole,240.html> (16.12.2010).
24. *Odpowiedź podsekretarza stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji na zapytanie nr 6451*, strona internetowa Interpelacje, zapytania i pytania poselskie, <http://orka2.sejm.gov.pl/IZ6.nsf/main/270CCEA9> (26.12.2009).
25. Biuro Kadr i Szkolenia Komendy Głównej Policji, *Strategia szkolnictwa policyjnego na lata 2007–2009*, oficjalna strona internetowa Policji – khttp://www.policja.pl/ftp/pliki/strategia_szkolnictwa_policyjnego_na_lata_2007-2009.pdf (16.12.2011).
26. Zasady rekrutacji na studia pierwszego stopnia w roku akademickim 2010/2011, strona internetowa Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie – <http://www.wspol.edu.pl/s/rekrutacja/studia-I-stopnia/560-zasady-re->

krutacji-na-studia-pierwszego-stopnia-w-roku-akademickim-2010-2011 (03.09.2010).

27. *Postępowanie kwalifikacyjne na szkolenie zawodowe dla absolwentów szkół wyższych*, strona internetowa Wyższej szkoły Policji w Szczytnie –<http://www.wspol.edu.pl/s/aktualnoci/archiwum/458-postepowanie> (01.09.2010).
28. Odprawa roczna w KWP w Katowicach (styczeń 2011).

Recenzent – Reviewer:

dr inż. Barbara Kaczmarczyk – wykładowca z zakresu zarządzania kryzysowego w Ośrodku Szkoleń Specjalistycznych Straży Granicznej.